

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILG ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik Ernest Jelušić.

Sadržaj:

Slavskoj nadi. Spjevao Nadan Zorin.

Nešto o slovima d i dj u štokavskom narječju.

Piše M. Zgrablić.

III. Mošćenice. Spjevao Vladimir Nazor.

O ustrojstvu i preustrojstvu učiteljstva Istre.

Piše Vicko Šepić. (Konac).

Moje uspomene. Piše Josip. (Konac.)

Nova nastojanja o reformiranju risanja u pučkoj školi. Piše Ivan Barbalić. (Nastavak).

Od odbora učiteljskog društva „Narodna Prosvjeta“. Na znanje. — Za analfabete. — Od uredništva.

Vjesnik. — *Lične vijesti.* — *Od uredništva.*

Družbinom učiteljstvu Istre!

Učiteljsko društvo „*NARODNA PROSVJETA*“ držati će svoju ovogodišnju glavnu skupštinu u

Puli na duhovski ponedjeljak i utorak dne 4. i 5. lipnja.

Većina Družbinih učitelja pripada tome društvu, pa je izrazila želju, da bi se tom zgodom i Družbino učiteljstvo sastalo na posebno svoje zasjedanje. Jer je ta želja opravdana, a pošto i životni probici naši takav sastanak iziskuju, upozoruje se već sada sve učiteljske sile na ovu okolnost. Dnevni red najavit će se na dobu a sve želje i predloge neka se pripošalje odboru na vrijeme.

Pula, dne 1. travnja 1906.

Za »Skup Družbinog učiteljstva«

ODBOR.

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik ERNEST JELUŠIĆ.

Slavskoj nadi.

~~~~~

Duh ti mišlju vjek se bavi,
Vjek što krasna, dobra snuješ;
Nujnost dušu ti ne davi,
Radu tekar se raduješ.

Iza teških, znojnih časa
Kad od truda se odmaraš,
L'jepom knjigom našeg glasa
Slađano se razgovaraš.

L'jepo te je pogledati,
Kad nad knjigom stojeć mukom,
Duh se višim mislim brati
I nad tvari lebdi pukom.

Kad ti oko videć b'jedu
Svoga brata suze roni,
Kada tješiš glavu s'jedu
Kuju kruti udes goni.

Nije, nije samo t'jelo
L'jepo što ga motrim sada,
U tom t'jelu obra s'jelo
Čista duša sjajna sklada.

Mnogog r'ješi nevoljnika,
Mnoge spasi ti od jada,
Naroda si mojeg dika,
Srcu momu slatka nada.

Nadan Zorin.

10
D/1984 C-46-B

Nešto o slovima đ i dj u štokavskom narječju.

U štokavskom narječju imamo glasovnu svezu dj četverostrukog postanka: 1) iskonsko dj (medja), 2) zatim dj sekundarno, koje se razvilo iz negdašnjega *đj* (grozdje — grozdje), 3) potom dj, koje je postalo od *đb* (dĕ) (*je* se razvilo iz negdašnjeg *ě* — *Ѣ*: vidjeti), 4) napokon dj, koje dolazi u složenicama kao odjahati, nadjačati, podjarmiti i t. d.

Nikako ne će biti na odmet, da o izgovoru naše grupe koju rećemo, jer se u sva četiri slučaja ne izgovara jednako.

1) Iskonsko dj. Znamo, da slovo *j* u svezi sa kojim drugim konzontanom samo umekšava svoga druga, n. pr. $n+j=nj$, $l+j=lj$, $t+j=ć$ i t. d. Prema tome je moralo ono palatalizovati u *đj* i slovo *d*. Zaista se tako i zbilo. Zato je i doživjela po vremenu ta doistorična grupa u slavenskim jezicima različite rezultate, koji se razviše u njihovom odjelitom životu prema njihovim fiziološkim zakonima o mekoći. Tako joj je konsekventnim refleksom u staroslavenskom i bugarskom jeziku *žd*, u ruskom *ž*, u poljskom *dz*, u českom i u oba lužičko-srpska jezika *z*, u slovenskom jeziku i čakavskom narječju već u doistorično doba našega jezika, t. j. u vrijeme prije XII. vijeka pretvorilo u meko *d*, koje bilježimo danas sa *đ* u latinici, *ѣ* u ćirilici. Za primjer uzmimo iskonsko dj u riječima medja (*μέδιον*, medium) i rodjen. Te nam glase u staroslovenskom i današnjem bugarskom jeziku mežda, rožden; u ruskom meža, rožen; u poljskom medza, rodzen; u českom meze, rozen; u oba lužičko-srpska jezika mjeza, rozen; u slovenskom jeziku i čakavskom narječju meja, rojen; ali u štokavskom međa (међа), rođen (рођен).

O izgovoru tog *đ* (*ѣ*) mislimo, da ne trebamo govoriti: ta ono glasi po prilici kao talijanski *g* u giorno, giudice, Giovanni i t. d. (dakle meki *d*).

Promotrimo li navedene različite reflekse iskonskog *đj* u slavenskim jezicima, nabacit će nam se već posebice misao, da će se takva grupa u štok. narječju po svoj prilici drukčije izgovarati i pisati nego li ostale sveze glasova *dj*, koje su mlađeg postanka. Slična će razlika biti bez dvojbe i u čakavskom narječju, jer i ono ide donekle u razvitku svojim putem. Da pako jasnije razaberemo, u koliko se u tom slažu, a opet u koliko se razilaze naša narječja, pozabavit ćemo se malko поблиže i paralelno sa refleksima tog *dj* u obadva naša dijalekta.

Pri tome nam je što jače istaći, što smo u ostalom već napomenuli, da se svako iskonsko *dj* konsekventno pretvorilo u *đ* (*ѣ*) u štokavskom narječju,

dok se je iz njega u čakavskom narječju uprav tako konsekventno razvio glas *j*. To ćemo jasno razabrati već iz ovih primjera:

Iskonn.:	Štokav.:	Čakav.:
Medja	međa (међа)	meja,
žedja	žeđa (жеђа)	žeja,
predja	pređa (пређа)	preja,
rdja	rđa (рђа)	rija — reja,
gradjanin	građanin (грађанин)	grajan,
brėdja	bređa (бређа)	brija — breja,
pogadjati	pogađati (погађати)	pogajat,
nudjati	nudati (нуђати)	po-nujat,
uhadjati	uhađati (ухађати)	uhajat,
govedji	goveđi (говеђи)	goveji (govedo),
potkadjen	potkađen (поткађен)	potkajen,
zagradjen	zagrađen (заграђен)	zagrajen,
glodjem	glođem (глођем)	glojen(m),
vidjen	viđen (виђен)	vijen,
vidjenje	viđenje (виђење)	vijenje,
rodjen	rođen (рођен)	rojen,
rodjenje	rođenje (рођење)	rojenje,
čadjav	čađav (чађав)	čajav (sajav)
mladj	mlađ (млађ)	mlaj,
mladji	mlađi (млађи)	mlaji,
sladji	slađi (слађи)	slaji,
tudji	tuđi (туђи)	tuji,
tudjica	tuđica (туђица)	tujica,
radje	rađe (рађе)	raje,
grdji	grđi (грђи)	grji,
gladji	glađi (глађи)	glaji,
svadjen	svađen (свађен)	svajen,
tvrdji	tvrđi (тврђи)	trji i t. d.

Da se i u slovenskom jeziku govori meja, žeja, reja i t. d. ne trebamo osobito napomenuti.

2. a) Pored iskonskog dj imademo i sekundarno dj, t. j. takovo dj, koje se je vremenom u našem jeziku razvilo od đj. Vrlo rano je poluvokal ь otupio, na što je postala čista grupa dj. Sigurno analogijom je prešlo i takovo dj u toku vjekova u đ kao i iskonsko dj. Ali za to posvemašnje izjednačenje, trebao je narod vrlo mnogo vremena, jer se sve do konca XVIII. vijeka po svjedo-

čanstvu starih knjiga govorilo: gvozdje (гвоздје), grozdje (гроздје), milosrdje (милосрдје), svetogrđje (светогрђје), orudje (орудје), rođjak (родјак), ladja (ладја), zapovijedju (заповиједју), gladju (гладју) i t. d., izgovaraše se dakle ta grupa u *два glasa*. U današnjem pako štokav. narječju ne ima nikakve razlike u izgovoru između mlađeg dj (дј) i negdašnjeg dj (дј), jer narod izgovara njegov refleks *đ* u gvožđe (гвожђе), grožđe (грожђе), milosrđe (милосрђе), svetogrđe (светогрђе), oruđe (оруђе), rođak (рођак), lađa (лађа), zapovijeđu (заповијеђу), glađu (гладју) i t. d. Paralelan se proces zbio i u čakavskom narječju, jer se — j refleks mlađeg dj — u većini čakavskih narječja izjednačio sa glasom j, koji se razvio od etimološkog dj, prema tome imamo j u grozje (grozje), milosrje, svetogrje, rojak i t. d. kao i u rojen, slaji, mlaji, meja, žeja i t. d. U slovenskom jeziku ne imamo u tome paralelnog procesa, jer se negdašnji *đj* ili *dij* razvilo u dj, koje se izgovara odjelito, n. pr. ljudje, ozidje, orodje, grozdje, ledje, ladja, sosedje, gospodje, Judje i t. d.

b) Analogno, bilo iskonskom dj bilo mlađem dj pretvorilo je svezu dj ili g ispred e ili i štokavsko narječje u *đ* (ѣ) u tuđicama, n. p. đakon, đavo, Đonisije, đak, đaćki, đaur, đečerma, đerdan, Đurađ, Đuro, anđeo, anđeoski, jevanđelje, kaluđer i t. d.; a i čakavac izgovara u takvim prilikama jednako konsekventno svoje karakteristično j, ako samo riječ takvu imade, n. pr. anjel, vanjelje, Juraj, Jure, jački (n. pr. jačke pjesme) i t. d.

3) Još mlađeg podrijetla jest dj, koje se razvilo na specijalno štokav. tlu od sveze d+ě (ѣ). U ijekavskom je naime govoru u kratkim slogovima, kako znamo, postala od *ě*, ćiril. ѣ (negdašnjeg dugog e) sveza — *je*. Kada ispred takva *je* stoji glas *d*, nastaje naravno grupa *dje*. I u takvim prilikama izgovara velik središnji dio štok. područja kao i ostale grupe dj — naime *đ*, što si lako analogijom protumačiti možemo. Ali po Bosni se i Hercegovini od Muhamedovaca, a gdješto i od katolika, zatim općenito po jugozapadnim stranama (u Dubrovniku, Cavtatu i t. d.) čuje dj u dva glasa, dakle djevojka, djever, djed, djeca, djelo, vidjeti, kudjelja, ovdje, ondje, igdje, blijedjeti, stidjeti se, sijedjeti, djeti, rudjeti, studjeti, svidjeti se, štedjeti i t. d. Takvo je izgovaranje sigurno starije, a time je i pravilnije; a ta mu veća pravilnost daje pravo, da uđe u knjigu, makar se govori u malom dijelu našega naroda. U čakavskom narječju, a ni u slovenskom jeziku se slog — je — nije razvio iz negdašnjega dugog e (ě, ѣ), već samo glas *e* ili *i*, prema tome, da li narod govori ikavski ili ekavski. Ne ćemo dakle imati tog ijekavskog dj, već samo di ili de, n. pr. dica — deca, divojka — devojka, did — ded, diver — dever, kudilja — kudjelja, dilo — delo, vidit — videt, blidit — bledet, ovidi — ovde, ondi — onde i t. d.

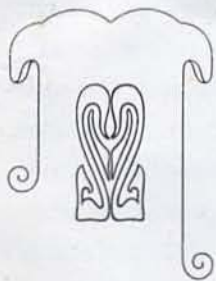
4. Napokon imademo svezu *dj* u složenim riječima, u kojima *d* pripada prvoj, a *j* drugoj poli, n. pr. nad+jačati, nad+junačiti, odjačati, odjahati, odjako, odjaviti, odjednom, odjedriti, odjeknuti, odjesti, odjezditi, odjuriti, podjariti, podjarmiti, podjednako i t. d. Da takovo *dj* ne prelazi u *đ* u štokavskom narječju, a ni u čakavskom u *j*, već da *d* dolazi samo slučajno do *j*, pa da se obadva slova u obadva narječja izgovaraju svako s osobitim svojim glasom, mislimo da ne treba ni spomenuti. Za cijelo je inače vrlo jaka analogija u tom slučaju stalā poradi jasnoće, jer da je *đ* ili *j* u tim riječima, ne bi se lako razaznavao prijedlog od drugog sastavnog dijela, a tako daleko nije još jezik došao.

Ko pomno pročita našu raspravicu, stvorit će si vrlo lako ovo pravilo: gdje god je u čakavskom narječju karakteristični glas *j* za *dj* (a donekle i u slovenskom jeziku), ondje treba u štokavskom narječju izgovarati i pisati *đ* (**ђ**), štokavsko pako *dje* odgovara konsekvntno čakavskom *di* ili *de*, dok svezu *dj*, koja nastaje u složenicama od krajnog *d* u prijedlogu i od početnog glasa *j* u drugom sastavnom dijelu, izgovara štokavac i čakavac *u dva glasa*, t. j. svako slovo sa njegovim osobitim glasom, a prema tome treba i pisati svagdje *dj*. To pravilo neka bude kažiputem svakome čakavcu, koji hoće da štokavski pravilno govori i piše, kad mu dođe sumnja, da li valja izgovarati i pisati *đ* (**ђ**) ili *dj* (**Aj**), pa ne će gotovo nikada pogriješiti.

M. Zgrablić.

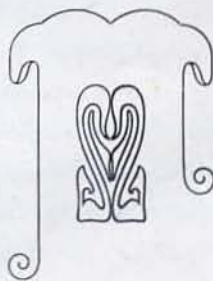
III. Mošćenice.

Oj sutoni! oj srebrn-mjesečine,
Treptaji povrh uspavanog mora!
Šuštanje lišća Dràge sred doline,
Oj čuše vjetra sa zelenih gora!

Vi ste mi dušu mladu začarali,
Na srcu momu ranu melemili,
Kad ste nad morem treptali i sjali,
A prvim mrakom pod gradom šušтали.

Vladimir Nazor.

Lijepa li je domovina naša!
Al ti u njojzi, tiha Mošćenice,
Kraj mora blistaš ko biserna čaša.

Tko iz nje pije, morska čarobnice,
Sve šuštaj čudan sluša u daljini,
Sutonske lađe gleda na pučini.

O ustrojstvu i preustrojstvu učiteljstva Istre. Vinko Šepić.

Konac.

Što da misli o nama općinstvo, jesmo li pozorište nesklada? Tko će štovati separatistična i zavađena učitelja? Tko da poštuje stališ, koji se sam ne štuje i ne pazi?

Mi usuprot složni i ujedinjeni, izvrsno ćemo moći služiti narodnom odgoju i probicima svoga stališa. Ne zaboravimo, da se nikomu tako ne dolikuje jedinstven i zajednički rad kako baš pučkom učiteljstvu. Mi moramo idealizovati učiteljsku osobu i stališ sa svojim idealnim i nesebičnim revnovanjem i sa neprikornim životom. Mi bo jesmo sol zemlje, luč na brdašcu, koja mora u sve dane života svijetiti i rasvjetljivati okolišnu tamu. Velika učiteljska zajednica i u tome smjeru blagoslovno će na nas sve uplivisati.

Vrlo griješi učitelj misleći: ja ću sam kako mogu i znadem bez učiteljske zadruge. Razočarat će ga životni događaji: klonut će naposljed i smalaksat pod pritiskom društvenih odnošaja. Njemu protivni elementi jači su i brojniji. Ako bi možda svojim znanjem i zvanjem i osobom imponovao, društvo zlobnika, zavidnika, natražnjaka i mračnjaka veće je i moćnije u njegovu okolišu od njega i njegovih. Nastojat će se boriti sa oružjem svojih plemenitih ideala i načela i kad opazi, da to ne hasni, poprimit će se niskog oružja svojih protivnika — i time je svoju odigrao i propao kao moralna osoba. Izgubio je dobar glas i ugled za to, što je u samoobrani rabio niska, prosta srestva. Vrlo je zato opasno po našu osobnu i zvaničnu čast, nešto poduzeti izvan društva. Mnogi obzirniji učitelji radi toga miruju, trpe i podnašaju sve i svašta, popuštaju mnogo na račun učiteljskog ponosa i ugleda i utapljaju se tako polagačko u moru zadušljive atmosfere, koju dnevice udisuju. Živu životom neučiteljskim. O učiteljskoj svijesti dakako tu ne može biti govora: nemaju je takvi učitelji, jer ne vjeruju u moć i pobjedu učiteljskih težnja, omalovažujuć tako sebe i svoje uzvišeno zvanje i prodavajuć u bescijenje sebe i sudrugove svoje. Takav učitelj u takovim odnošajima ne može dobro shvatiti vrijednost učiteljskog rada i pozvanja. Tu propadaju ideje, ideali, a stupaju na vrstu sebične pohote. Tom duševnom stanju aklimatizovanu nastavniku najvoljkiji je boravak u društvu ljudi niskih želja, pak i neopazice gubi na trunku svojstva valjana i svijestna učitelja hrleć tako nizbrdicom do konačnog svog moralnog bankrota. Na dobu dignut će ga moći idealni prosvjetljeni muževi: spasit će ga veliko učiteljsko društvo sa svojim nastupom i impozantnom

brojnošću, udisujuć miomiris društvene svijesti, svježine i odvažnosti. Učiteljsko društvo može imati u svom krilu svakojakih članova, al ono u cjelini ne može zastrančiti, tim manje i teže, čim je ovo brojnije; čim veće društvo, tim veći broj kreposnika, umnika i govornika. U učiteljskom društvu će naći smalaksali učitelj i obnemogla učiteljica suzvanika i suzvanica, koji izgaraju od želje za uzvišenim idealima; naći će tu braće slobodna, ponosna, napredna duha, naći će dobrih prijatelja otmenog saobraćaja, naći će u svome društvu tople ljubavi; bratskog susretanja, a to će na nje djelovati kano rosa na uveo cvijet. Skoro za svetu stvar izgubljeni učitelj promatrat će uzbuđenu, veselu, odvažnu, zauzetu braću u velikoj svojoj skupštini, a pri tome će mu se srce topiti od milinja, pucati oko njega tvrda kora, užgat će mu se i zaplamsati takvim plamenom, koji će mu zahvatiti razum, um. Srce mu je očutilo ljepotu napredne učiteljske svijesti, glava ju shvatila, a konačno probudit će mu se i volja na rad, sveti rad oko svoga narodnjeg obrazovanja i napretka — on je spašen.

Odsele će živjeti u idealima za ideale, on će živjeti posvećenim duhom za zajednicu učiteljsku, koja ga je dovela k životu dostojnu života ljudskoga i učiteljskoga.

Ne, stoput ne svak za sebe, nego svi do radimo u krilu društva odmjerenim načinom i u zaptu, a ostalo će slijediti! Od zamašnog su osobito upliva društva i skupštine čitavog učiteljstva jedne zemlje i naroda. Sipaju one svoje zrake na sve strane i ogrijavaju svakoga kamo padnu; velike skupštine rasvjetljuju druge i sebe, vabe iskre, bude duhove na život, promišljanje, govor i rad, stvaraju i bistre pojmove te ustaljuju načela. Nastojmo se za to što više družiti u najvećim skupštinama, tim više, što svi prosvjetljeni ljudi i staleži to već čine. Tražimo svježa i osvježujuća uzduha u društvima, jer ga trebamo kô uzduh ptica i riba more. U društvu je moć, u društvu je junaštvo i smjelost, u društvu stoji spas i pobjeda. Braćo! nije li vaša vruća želja vidjeti na okupu sve svoje vrle sudrugove i sudrugarice s ove i s one strane Učke i kvarnerskih otoka? Komu od nas da ne zadrhće srce samo s te pomisli? Očekujmo s toga sa strahopočitanjem onaj dan, kad se mi sva braća zvanjem i pozvanjem sastanemo na jednom ročištu; to će biti naš sveti dan: dan radosti i utjehe, dan života i preporoda! Da ništa ne uradimo na ovom našem velikom skupnom piru, al već time postigosmo mnogo, da se rukujemo, gledamo u brk i pitamo za junačko zdravlje! Al će naše veliko društvo i njegovi veliki sastanci uskrisiti nove misli, želje i plemenite ideje, koje će stalno i ustvariti se. Gdje je sakupljeno toliko iskustva, toliko glava i desnica, tomu ne može drugo slijediti van blagoslov, rad i napredak. Braćo učitelji i

učiteljice širom Istre! polnoć bije, pozivljemo Vas najsvečanijim načinom i gromko: udružimo se u jedno jedinstveno dobro organizovano učiteljsko društvo!*)

*) Kad se je ono prije 10 godina ustrojilo naše društvo »Narodna Prosvjeta«, odmah se stalo raditi oko organizacije učiteljstva Istre, da se naime pod to ime privede sve naše sile. No se naletilo na tolike zaprieke, nepripravnost i malodušje, da se za čas moralo od svega odustati. Ali što se onda nije moglo, ili bolje rekuć nije htjelo, to se može danas. Ako nas je svijet prestigao, pa neće da stane, a to potecimo za njime, pa ga i mi stigosmo. Op. Ur.

Moje uspomene. Piše Josip.

Konac.

Našli su oni sada novi način, kako će se na me oboriti. Udariše po meni putem novine. Čega li sve nijesu načrčkali! Ni sam đavao nije tako crn, kako sam bio ja u onim člancima. Pa kako lijepo sve to izmisliš! Člancima proti meni nijesu ništa postigli. Učinak je bio donekle i protivan, jer su nekoji pametni neodlučnjaci u »gradu« govorili: »Gle, pa vjeruj novini! Naš učitelj nije onakav, a neće biti ni ono drugo istinito, čime nas pītaju«. Članci dolazili i dolazili, a ja, kô da se to mene ni ne tiče. Mišljahu, da ni ne znam za nje. To ih je do zla boga srdilo. Jednoga mi se dana približi sâm pisac onih članaka, pa mi reče: »Gledajte bezobraznikâ, što o vama pišu! Premda znam, da je sve izmišljeno, ipak bi vam moglo škoditi.« »Ne će, prijatelju, to škoditi ni meni ni vama: meni ne, tã velite i sami, da je sve gola laž, a vi ćete se barem izvježbati u pisanju.« Zavije s nosom i ode, pa reče drugima, koji ga čekahu za uglom kuće: »Tvrđ kô stijena; ne hasni ništa! treba ga tužiti školskoj oblasti.«

Jednoga dana — silna je kiša lijevala — bane mi zbilja kot. škol. nadzornik, mokr kô puž i silno izmoren.

— Tužili vas, grđno optužili! Ne vjerujem ni ja u njihova naklapanja, ali je već ovo treća tužba proti vama, pa me evo otposlaše da razvidim stvar.

— Razvidjet ćemo već! Sada se morate najprije presvući, jer ste po svoj prilici do kože prokisli. Nebih rado, da krivnja pade na me, ako se pošteno prehladite.

Nije se nećkao; zatim dade pozvati sve one, koji su potpisali tužbu. Nije trebalo na ljude dugo čekati. Nadzornik pođe s njima u školu, a meni službenim tonom zapovijedi, da ostanem vani. Pođoh u svoju sobu i prihvatim prvu knjigu, što mi pod ruke došla, samo da nešto činim, ali čitati mi se

nije dalo. Po ovakovoj kiši, siromah nadzornik! Mora da bude zbilja grdna optužba. Ipak sam bio nekud nemiran. Nije mi savjest predbacivala ništa, ali me bolilo, ako bude moj dobri nadzornik zbilja počeo o meni sumnjati.

Na jednom začujem iz školske sobe buku i lupanje po klupama i podu. Bojah se zla. Skočim pred vrata školske sobe, a to unutra, da te Bog očuva! Nadzornik ih strogo i uzdignutim glasom kori, da se ljudski ponašaju, a oni mu se grozili uz silnu viku. Otvorim vrata i stupim u sobu. Imam što i vidjeti: nadzornik blijed kô krpa, a ljudi prijetećim šakama oko njega. Mene nijesu zapazili, jer sam im došao iza leđa. Došuljam se do nadzornika i prišapnuh mu, neka ljude istjera iz sobe, pa neka zove jednoga po jednoga unutar. On to i učini, a ljudi lupajući i vičući zapustiše školu, a da se više ne vrati.

— Oprostite, što sam neslužbeno došao u sobu! Bojah se za vas.

— Baš ste u pravo vrijeme došli. Bilo bi zbilja zla. A što ću sada? Zapisnika nijesu potpisali.

— Zahvalite Bogu da ste ostali živi i zdravi! Pozovite ih na kapitanat, pa ćete vidjeti, kako su krotki; ovdje su oni doma.

— Ma pravo imate, reče mi; ne će me lje više vidjeti ovo gnijezdo.

Baci mi tužbu, nek se pismeno opravdam. Ni ne pogledav je turim ju u stô. Pođosmo na trg.

— Pa što ono rekoste, upitam ga, da ne ćete više amo? A ja? Hoćete li mi i tu utjehu oduzeti. Ja vas jedva dočekah, meni je laglje, kad vas vidim ovdje na ovoj mojoj tvrdoj, tvrdoj ledini.

— Ni vi ne ćete ovdje ostati; premjestit ću vas, reče mi.

— Za kaznu?!

— Kakvu kaznu! Tà kako ćete ovdje živjeti?

— Bog mi je svjedok, da ove ljude imam rado.

Pogleda me pogledom začuđenja.

— Ovi su ljudi moji gojenci. Ja sam ih dužan ljubiti i ljubim ih. Milo ih upućujem i ozbiljno korim. Srditi se na nje ne mogu. A mislite li, da me ne štiju? Evo, da vam pripovjedim dvije zgodice.

Gotovo svake noći do kasno doba pjevaju na trgu kojekakve pjesme, a najviše rugalice proti meni i župniku. Jedne noći urlikahu pod prozorima moga stana. Stara gospođa, koja biva u mojem stanu i koštu mi daje, bila bolesna i nikako nije mogla slušati divljeg pjevanja. Otvorim prozor pa im rečem: »Molim vas, prestanite, jer stara gospođa ne može usnuti, a bolesna je. Nije radi mene, već radi nje!« Mislite li, gospodine nadzorniče, da me nijesu slušali? Odmah su otišli i nije ih više bilo čuti.

Jedne sam nedjelje šetao dvadesetak časova daleko od »grada«. Susretim četvoricu onih »pravih«. Nijesu me htjeli pozdraviti, pa im ja doviknuh »Bog!« Jedan od njih mi odgovori: »Neka ti bude rog!« Ja se vratim i stupim pred nje, a onoga, što mi je tako lijepo odzdravio, primim nježno za kaput na prsima, pa gledajući ga u oči, upitam ga: »Za ljubav Božju, vi me valjda nijeste razumjeli! Ja vam rekoh »Bog«, a vi meni »rog«. Što je to? Zar se na me srdite? Vi ste mimo mene bez pozdrava prošli, a na moj ste pozdrav onako odgovorili! Neka Bog sudi i pametni ljudi, ako ste pametno učinili.«

— Mislite li, gospodine nadzorniče, da su me namlatili? Jok vala! Od onoga su me dana uvijek pozdravljali.

— Pa molim vas, koga biste amo poslali? upitam ga.

— Učitelja T., a vi bi tamo; drukčije sad ne mogu.

— Ne, gospodine nadzorniče! Šta bi on ovdje? Bilo bi mu tako teško, smatrao bi to za kaznu. On je dobar učitelj, uredio je školu, pa da ga bacite u ovaj osinjak? On bi ovdje umro, a meni se ovi ljudi smiluju, ja ih ne bi rado ostavio.

— Neka vam bude po volji! Kad je vama pravo i meni je.

Nadzornik ode, a ja ostadoh. Nakon mjesec dana dođe mi odluka pokrajinskog vijeća, kojom mi javiše, da se je odustalo od istrage protiv meni.

Oci domovine pobijesniše sada još gore. Dobili su bili i oni riješenje na njihovu tužbu. »Sve drži za njega! I oblasti su se pohrvatile. Ali on će morati od nas.« Otvori se zasjedanje istarskog sabora. Jedan od najvažnijih zastupnika većine i član zemaljskog odbora ustade u saboru protiv meni. U lijepoj je formi obrazložio sva moja tobožna nedjelja i odlučno zahtijevao, da se već jednom onim dobrim, pametnim i mirnim ljudima udovolji i učitelja — agitatora odstrani.

Na trgu pred školom čitao se iz novine govor na glas, neka ga čujem i neka se spremam. Nije šala! Zahtijeva to onaj, koji u Istri vedri i oblači.

Neljudi se u gradu i izvana uskomešali. Sve me gledalo slavodobitno. Bilo ruga i povika svake ruke.

»Bit će oluje«, mišljah i nisam se prevario.

Par dana zatim bilo u školi pjevanje pučke pjesme. Pod školom stade rika i bjesnilo i prijetnje čete »grajana«.

»Ne smije pjevati hrvatski u našoj školi. U školu svi! Bacimo ga na polje!« pjevati se nije moglo, jer se i djeca uznemirila i pjesma im zapela u grlu. Otpustim djecu. Uslijed moje prijave dođoše oružnici i odvedoše par buntovnika u tamnicu. Na raspravi ih riješiše. »Nitko nije vikao, nikoga nije onoga dana bilo pred školom, ništa, ama ništa!

Ovim uspjehom osokole se još više. Slijedeće nedjelje pun trg ljudi. »Pokroče li, zemlja držat ne će«, rekô bi naš pok. Omir. Vanjska vrata bi-
 jahu zatvorena. Stadoh do prozora, a oči mi se pasle po pobješnjeljoj svjetini.
 »Gori!« Vikahu. »Ubijmo ga! Čega se bojite?« Bijesna se svjetina primakne
 vratima i stade po njima lupati drvima i kamenjem i šakama. Još udarac
 pak će se vrata štropotati. »Što će onda biti s menom? Da pucam u nje?
 Do vruga i pucanje! Mogao bi koga i ubiti, a zadaća mi je, da oživljam
 moje ljude, da ih duševno preporadam.« Sve sam misli u jednu smislio:
 Spustim se niza stepenice, otvorim vrata i eto me pred bijesnim pukom.
 Ostali zabezeknuti. Nitko nije znao, što bi počeo. Nastade tišina. Pođem
 među nje, a oni mi se odmicali; imao sam dosta prostora, da se posve
 miran šećem, ko da se sve to mene ne tiče. Izgubiše se, da ni sam ne
 znadoh, kada. Nađem se sâm. Tekar sada mi pukne pred očima, u kakvoj
 sam opasnosti bio. Zamračí mi se pred očima. Jedva se dovukoh u sobu i
 spustih se na stolicu. Što ću sada? Da cijeli svijet upokojim, moram polaziti
 krčmu, moram se naučiti kartati, na ples hoditi s njima, po lovu se klatariti,
 trpjeti sve njihove opacine, na sve kimati, zanemarivati školu, zatajiti majčino
 mlijeko, ne biti učitelj ni čovjek, onda će biti ovdje s menom zadovoljni, a
 školske oblasti ne će trebati da vode duge i dosadne istrage proti meni . . .
 Ne! Bit ću učitelj, ali odavle moram, ovdje se ne može živjeti . . . Zazveči
 zvonce. Pogledam kroz prozor: župnik je nosio Isusa ljubavi, janje ustrpljivo
 bolesniku. Klekoh i uzdahnuh: »Ti ovdje prebivaš dan i noć usred ovakovih
 ljudi, zašto nebi i ja?«

* * *

Pitat ćeš me, mili Ranimire, kako je sada u Zmaganiću? Da si pred
 malo vremena s menom bio tamo na mladoj misi moga učenika nekadanjeg,
 vidio bi bio čudo neviđeno. Kita naših đaka iz gimnazije i učiteljišta, dva
 sveučilišna građana i mnoštvo ljudi — svi iz onoga nekadašnjeg osinjaka —
 zapjevaše usred sela kod brešta zelena: »Lijepa naša domovino«, a starci,
 nekadanji neprijatelji svjetla, pomagaaše više srcem nego grlom. Tanke žice
 tamburice zacviliše, a majkama se puniše oči suzama-radosnicama gledajući
 svoje dike kô bore zelene.

Nova nastojanja o reformiranju risanja u pučkoj školi. Fran Barbalić.

Nastavak.

Svi učitelji ne će znati na jedanput risati. Može biti inače izvrstan učitelj, a ipak mu manjka ta sposobnost, manjka mu kod risanja — oko i ruka. Učitelj se mora u tome izvježbati kod kuće, pa će postići, da će moći svaku stvar narisati u školi kao svojinu, pokazujuć djeci dotični predmet.

Amerikanci imaju po školama velike vertikalne školske table, na kojima djeca rišu kredom, a tim se načinom najlakše postigne sloboda i okretnost ruke. Jer mi nismo tako sretni, da imamo takvih ploča — Bog da imademo jednu — zato puštajmo po dvojicu djece risati po nekoliko minuta na tabli. kroz cijelu godinu će učenici više puta doći na red, a učitelj će se uspjehu diviti. Preporuča se pako, da se pogriješne crte ne brišu, dok se slike ne izvrši; ove crte imaju služiti kao pomagala za popravak same slike. Razumije se, da moraju djeca imati uvijek sve, što im kod risanja rabi, inače rad zaostaje. Risanke ne smiju imati točaka, niti ikakvih predložaka, a ove naša učevna osnova čak i zabranjuje.

Neki dvoje, da bi djeca već u prvoj školskoj godini mogla i znala narisati jaje ili krušku. Narisati formu jaja ili kruške lakše će dijete nego li napisati mala slova a, d, k, s, z, r i druga. Naravski da nećemo već u prvoj školskoj godini zahtijevati, da budu slike dotjerane. Dok djeca rišu, mora učitelj popravljati, pregledavati, više hvaliti nego li kudit, bodriti, skupne pogriješke na tabli popravljati; on mora za sada još više govoriti, nego li učenici. Na čistoću i ljepotu ne ćemo za sada najstrože paziti; koji put se mora oba oka zatvoriti. Djeca će veselo i sa ljubavlju risati, a to ih vodi do samoradinosti. Dvojim, da će oni tako rado pisati ili računati, kao što će risati. Marin u svojoj knjizi veli: Nek se najprije rišu predmeti iz života i prirode, zatim ornamenti, a napokon geometričke figure. On nazrijeva u risanju najbolje sredstvo, da se dobro izrazujemo (Ausdrucksmittel) i veli sa Heinom: »Dok mi jedan predmet ne znamo na pamet narisati, mi ga ne poznamo!«

Kod modernog risanja — kako jur prije rekoh — mora učitelj mnogo govoriti, pa je treba kod ovoga mnogo više vremena. Evo vam jednog obrasca iz Marinove knjige: U. Govorili smo već o stolu i stolici. Tko mi znade nabrojiti dijelove stola? Tko znade dijelove stolice? Ja ću vam nešto ovdje pokazati! Što vidiš ovdje na ovoj strani? u. Jedan stol. U. Kako znadeš ti, da je ova slika stol? u. Jer vidim tu ploču, postolje, stolnicu i četiri noge.

U. Što vidiš ovdje? u. Više stolica. U. Kako znaš ti, da su to stolice?
 u. Jer imadu sjedalo, noge i naslonjalo. U. Evo pred vama vidite, da stoji
 stol i stolica; kakva je razlika između stolice i stola u knjizi i ovoga ovdje?
 u. To su zaista stvari, a ono u knjizi su narisane. U. Imamo ovdje još
 mnogo narisanih stvari, da vidim, hoćete li ih poznati (postelja, ormar, peć
 i dr.) Vidite, djeco, sve stvari, što vidimo i pipamo, možemo i narisati. Cilj.
 I mi ćemo narisati, što smo upravo sada promatrali, pipali i mjerili t. j.
 stol i stolicu. Samo lijepo, mirno, dobro pazite, bit će vrlo veselo i lahko će
 nam ići. — Ovdje vidite ploču sa strane, kao neku crtu, i ja ću na tabli
 narisati tu crtu vodoravno. Stolica je eto malo dalje i ta izgleda kao crta,
 samo da je kraća od gornje. Sad moramo narisati noge. Ako ove iz daleka
 motrimo, pričinjaju nam se kao tanke crte, pa ćemo ih tako i narisati. Vidite,
 malo odalje od ruba stola počnem i idem okomito doli, to je lijeva prednja
 noga, ona je, kako smo već prije mjerili, kraća nego li ploča stola. Isto tako
 ću učiniti i desnu nogu, i stol je gotov. Da vidimo, hoćete li i vi to znati
 narisati. Risanke na klupu 1, 2, 3! Rišite stol, kako je na tabli, zatim nari-
 šite veći i manji stol. Ja ću gledati, kako ćete risati. Djeca rišu. Dobro, od-
 ložite, vidio sam, da vas je mnogo vrlo dobro narisalo stol. N. N. narisao
 je jako lijepo, pokazat ću vam njegovu sliku. Gledajte, tako lijepo i čisto
 morali biste vi svi narisati. Sad ću vam još desno i lijevo stola narisati po
 jednu stolicu. Najprije ću učiniti, nešto niže od ploče stola i mnogo kraću
 od ove, vodoravno sjedalo stolice, sprijeda imam prednju nogu, straga stražnju
 nogu i naslonjalo. Stolica je gotova. Rišite sada više puta ove stvari, i gle-
 dajte, da vam bude lijepo i čisto kako kod N. N. —

Kad imamo u školi zornu obuku, onda moramo dotični predmet točno
 rastumačiti, dočim kod risanja nam ne treba, već spomenuti samo ono glavno
 što ćemo moći i narisati. Nijemac Hartel pak tjera stvari u ekstreme. Molim,
 čujte i njega! Prije nego li ćemo jaje narisati, treba ga poznati. Uzmimo
 jaje. Zatvorimo oči, mi ćemo pomoću opipa spoznati: jaje je glatko, mrzlo,
 teško, posvuda okruglo, nejednako okruglo, već na jednoj strani baš okruglo,
 proti drugoj strani dugoljasto okruglo. (Usporedimo ga zatim sa krugljom)
 Sad otvorimo oči. Najprije ćemo uočiti boju. Da uzmognemo prisposobljati,
 uzmimo nekoliko ptičjih jaja. Doći ćemo do zaključka, da su jaja različnih
 oblika, forme, veličine i boje. Uzet ćemo svakako kokoške jaje. Djeca će
 pronaći, da to nije kruglja. Kruglja će nam svakako mirovati, a jaje ne će,
 već samo u točki ravnotežja med obim stranama jaja. Na kosoj ravnici, ako
 smo ga ispustili, jaje je išlo u obliku luka. — Mirisom upoznat će djeca
 dobro i pokvareno jaje. Okus će ih poučiti, da li je jaje sirovo, kuhano ili

pokvareno. Doći ćemo i na to, da pitamo, zašto jaje rabimo. Ako je jaje palo, razbilo se, djeca su zaključila, da ima ono tanku koru, i upoznat će, da je u njemu bjelinjak i žutnjak. Kad smo tako jaje prorešetali, tekar onda ćemo ga risati. Što mogu djeca sama narisati i naći, ne smije im učitelj reći, jer se tim ubija interes kod učenika, uskraćuje razvoj njegovih sila. One mu mi moramo buditi, razvijati i širiti. Dijete nek pogleda stvar, skrij mu je, pa nek ju na pamet riše. Narisano moraju djeca znati dobro rastumačiti.

Konac slijedi.

Od odbora učiteljskog društva „Narodna Prosvjeta“.

Na znanje!

God. 1905. obdržavalo je naše učiteljsko društvo dvije glavne skupštine: jednu 15. lipnja, a drugu 2. studenoga. Od ovoga dana amo drži i držat će odbor redovito svakoga mjeseca sjednicu; do sada je obdržavao četiri sjednice,

Evo nekoliko važnijih zaključaka spomenutih glavnih skupština i odborskih sjednica:

1. Ima se zamoliti školske oblasti, da imenuju za svaki kotar nadzirateljicu za ženske ručne radnje u pučkim školama.

2. Ima se obratiti na pojedina ravnateljstva pučkih škola u Istri, da pošalju odboru jedno- i dvoglasno (ev. trogl.) ukajdene pjesmice, koje bi prikladne bile za pučku školu. Pod svaku pjesmicu neka se potpiše dotični učitelj ili učiteljica i neka pripiše ime skladatelja i pjesnika, event. djelo, iz kojega je pjesmica. Iz tih će se pjesmica dati prirediti pjevanka za pučke škole u Istri.

Obraćamo se ovim na učiteljstvo Istre, neka se blagohotno odazove ovome prijedlogu do 15. aprila t. g.

3. Ima se podnijeti na Visoki sabor markgrofije istre molba za izjednačenje plaće učitelja i učiteljica u gradu i na selu; plaća neka se odmjeri po godinama službe. Po sadašnjem šk. zak. počinju kvinkveniji od nastupa službe; buduć se namjerava ovu ustanovu promijeniti, ima se zamoliti Visoki sabor, neka od toga odustane.

4. Imaju se ustrojiti ferijalni tečajevi za učitelje i učiteljice u risanju po naravi, pošto se stigmografičko risanje opušta; učiteljima i učiteljicama neka se u to ime dade potpora.

5. Ima se zamoliti škol. Oblasti za renumeraciju učiteljima i učiteljicama za putovanja u naučne svrhe.

6. Ima se zamoliti školske Oblasti, da uredi paušal za ravnajuće učitelje i učiteljice pučkih škola.

7. Ima se zamoliti škol. Oblasti, da uredi škol. praznike za Istru.

Za analfabete.

Kako smo bili javili u 2. broju naše novine, pozvalo je bilo općinsko poglavarstvo u Roču društveni odbor, da upriliči sastanak za analfabete u Lupoglavu. Taj se sastanak i zbilja održavao dne 11. veljače o. g. Od društvenoga odbora prisustvovahu sastanku predsjednik Bačić, podpredsjednik Šepić i tajnik Barbalić, koji je i držao predavanje. Od općinskog poglavarstva bio prisutan načelnik gosp. Pavletić i tajnik g. Maljavac, koji donesoše sobom ABC čitanke. Sastanak dozvolom c. kr. škol. vijeća u Kopru, održavao se u školi u Gorenjojvasi. Škola je bila gotovo puna općinstva obojega spola; na sastanak dodoše svi učitelji i učiteljice iz okolice i mjesni župnik velč. Havel. Poznavajući osobitu brigu tamošnjeg učitelja Licula i župnika Havela za naobrazbu puka, stalni smo, da će sve moguće učiniti, da se smanji ogromni broj analfabeta u onom lijepom kraju.

Opaska!

Doskora ćemo početi objavljivati u našem glasilu statistiku o podučavanju analfabeta širom cijele Istre. Molimo učitelje analfabeta, da se jave predsjedništvu u Pazin.

VJESNIK.

Iz pokrajinskog školskog vijeća za Istru.

U danima 4. siječnja i 8. veljače, održavalo je ovo vijeće svoje redovite mjesne sjednice. Osim imenovanja, koja jur navedosmo, vadimo iz zapisnika sjednica još ove podatke:

Zaključuje se, da se ustroje jednorazredne mješovite škole u Petehim, Šajinim i Raklju općine Barban a tako i u Hostim-Pehlinu, ovisnu od škole u Sv. Mateju. Odbija se molba stanovnika Jurandvora i Batomlja (općina Baška) za ustrojenje redovite škole. Ne podupire se utok općine Buzet, radi umanjenja učiteljskih sila na tamošnjoj talijanskoj školi. — Odobrava se privremeno na godinu dana razdijeljenje škole u Roču u dvije jezikovne skupine. Kod c. kr. ministarstva bogoštovja i nastave zatražilo se imenovanje jednog privremenog učitelja na pripravnici u Kastvu. Školstvo u Austriji.

Koruški sabor odlučio je učiteljima sljedeće plaće: Podučitelji i podučiteljice

800 K; učitelji 1200, 1400, 1600, 1800, 2000 K; učiteljice 1000, 1150, 1300, 1450, 1600 K. U prvi razred spada 25⁰/₁₀₀, u 2., 3., 4., 5. razred 25, 20 i 15⁰/₁₀₀ učiteljstva. Učitelji građanskih škola imaju 2000 i 2200 K a učiteljice 1600 i 1800 K. Od ovih spada $\frac{2}{3}$ u prvi a $\frac{1}{3}$ u drugi razred. Učitelji pučkih škola dobivaju šest petgodišnjih doplataka po 200 K; učitelji građanskih škola primaju 2 doplatka po 200 K a 3 po 300 K. Uredovni doplatk od 100—400 K ne uračunava se u mirovinu. —

Predsjednik koruškog učiteljskog društva imenovan je članom pokrajinskog školskog vijeća. —

U Češkoj je najmanja mirovina za učiteljske udove odlučena na 600 K.

Austrijski savez njemačkih učitelja imade 18.000 članova.

Povjest reklame.

Reklama nije dijete novije dobi, korijen zasiže joj daleko u davninu. Pri iska-

panju tebanskih razvalina u Egiptu, našli su papirusa starih najmanje tri tisuć godina, koji već sadržavaju razne oglase. U pompejskim razvalinama našli su pred par godina stup, pokriven sav plakatima. Ti su plakati bili napravljeni od spleljenih papirusovih listova, te su oglašivali razne igre, izbore i t. d. I rimski trgovci rabili su razne plakate sa slikama. Na daski nekoje pompejske gostione bio je naslikan vojnik, kako iz vrča pije vino. Ali jedva nakon pronalaska tiska, počela se je reklama ozbiljno razvijati. Tako je primjerice poznato, da je glasoviti lončar umjetnik Bernard Palissy 1560. do 1570. sa tiskanim na zid prilijepljenim oglasima pozivao općinstvo na svoja predavanja. No dugo je potrajalo, dok oglasi zadobiše žive boje. Kadno je Senefelder bio izumio litografiju, tada se je jedvice mogla uspješnije započeti reklama sa raznobojnim slikama. I od tada je reklama stala stupati gorostasnim krokom, da se tome umjetničkome napretku moramo doista diviti.

Sveučilišne knjižnice.

Knjižnice svih evrop. sveučilišta imaju po prilici 20 milijuna knjiga. U tome obziru prvo mjesto zauzima Njemačka sa 5,850.000 knjiga. Iza nje dolazi Italija, čija sveučilišta imaju 3 milijuna knjiga. Po dva milijuna knjiga imaju: Engleska, Austro-Ugarska i Rusija. Švedska, Norveška i Španjolska u trećem su redu, te imaju svaka iznad pō milijuna knjiga. Čudno je sa Francuskom. Akoprem imade sa Italijom i Njemačkom ponajviše knjižnica, imade samo u knjižnicama 600.000 knjiga.

Paska kod oštrenje olovke.

Eto dviju primjera: U berlinskoj Augusta bolnici umro je nedavno 18-godišnji N. A. On se je kod oštrenja olovke nešto porezao a na ranu, u koju je unišlo nešto grafitu, nije nit najmanje pazio. Drugoga dana otekla mu ruka. Kad je otrovanje prešlo na prsa, pozvali liječnika, ali uzalud. Bilo je prekasno.

U drugom slučaju ustanovio je jedan liječnik katar na crijevima kod nekog

mladića, koji je imao zlu navadu smočiti olovku prije nego li bi ju rabio.

Što je žalosna igra?

U višoj nekoj djevojačkoj školi tumačio je profesor pojmove o drami, šaloigri, žalosnoj igri, u opće o kazališnim sastavcima. Svaka učenica morala je navesti kakav kazališni komad, te opredijeliti u koju vrst spada. Jedna pripomene, da pozna komad: »Deset djevojaka bez muškarca«. Na pitanje profesorovo, kamo li bi igru uvrstila, odgovorila je zamišljeno: »Gospodine profesore! Deset djevojaka bez muškarca, to je na svaki način — žalosna igra«.

Lične vijesti.

Imenovanja i premještenja.

Pierina Justić premještena je iz Sušnjevice na Družbinu školu u Rakalj. Ante Ryslavý imenovan je privremenim rav. učiteljem c. kr. pripravnice za učiteljska u Kastvu.

Prinosi i milodari.

Za pazinsku Družbinu podružnicu podario je g. Srećko Jurdana, učitelj u Sovinjaku i K, a veleč. g. vitez Nežić, dekan u Čepiću, 10 K.

Od uredništva.

U »Eдинosti« od 23. III. 06. pod naslovom »Za slogu in svobodu«, oglasio se — veli da je učitelj — »Eden nenaročnikov, ki je v *naglici* list pregledal ter ga vrnil«, koji nam prigovara, što pribismo u prvome broju one sudrugove, koji nam list povratise. Ama ljudi božji, je li to stališka sloga i organizacija? A kako ćemo se razumjeti, kad ne ćemo da čujemo jedan drugoga! Tako ćemo udešiti i u buduće i ravnati se one: »tko nije s nama, taj je proti nama«.

Namirili pretplatu za cijelu godinu.

Dr. A. Gržinić i P. Matanić, Pazin. — J. Velikanje, Jursići. — Gj. Horvat, Pula. — L. Sloković, Supetar u sumi. — A. Puž, Mošćenice. — V. Orlandini, Poreč. — Kotarska učiteljska knjižnica, Kastav. — A. J. Pilat, Oprtalj. — A. Kolić, sv. Nedjelja. — A. Stiglič, Poljane. — Dr. A. Antončić, Krk. — Dr. F. Dorčić, Gorica. — A. Jakac, Hum. — A. Marčelja, Brezovica. — M. Prosen, Vrh. — I. Barbalić, Pomer. — J. Miran, Opatija. — Pučka škola, Pićan. — M. S. Sanković, Dane. — Dr. J. Pertot, Trst. — P. Saršon, Sušnjevica.

Pretplatiše za pô godine.

A. Flego, Rovinjsko selo. — N. Matejčić, Kopar. — F. Zec, Pomer (za prva tri mjeseca).

*Sve potrebite tiskanice za škole te pi-
saći i risaći materijal, imade na zalih*

NARODNA TISKARA
LAGINJA i drug.

prije J. KRMPOTIĆ i drug.

ulica Giulia, 1 — **Pula** — ulica Giulia, 1

KNJIGOVEŽNICA

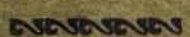
TVORNICA PEČATA

ANT. TRANFIĆ, PULA

ULICA SISSANO-DIANA, 7.

GLAVNO SKLADIŠTE U KAŠTELSTAROME.

Vlastiti proizvodi najboljih Dalmatinskih vina te
maslinovog ulja. — Razašilje počam od 56 l.
unaprijed. — Cijenike šalje badava franko.

 Za naručbe kao i sve drugo, obratiti se u Pulu.